



י"ט בחשוון, תשע"ה. 8.11.2017

גיליון מס' 583

פרשת חיי שרה

על שלושה דגמים של הכנסת אורחים, דגמיה וגבולותיה

מאת משה (קינלי) טור-פז, כפר עציון

בפרשה הקודמת, פרשת וירא, בולטת הכנסת האורחים של אברהם אבינו אשר הפכה דגם לכל הכנסות האורחים שבעולם. אברהם רץ לקראת האנשים הניצבים עליו, מציע להם לרחוץ רגליהם ומאכילם שלש סאים קמח סלת וכן חלב וחמאה וכן בקר רך וטוב. חז"ל במדרש בראשית רבה מעמיקים את ערך הכנסת האורחים ואומרים כי רחיצת המים נועדה לגבור על העבודה הזרה של האורחים שאברהם סבר כי הם משתחוים לאבק רגליהם. מיד לאחר מכן, באותה הפרשה, מובא סיפור 'הכנסת אורחים' נוסף, בו מודגם כיצד הכנסת אורחים יכולה בקיצוניותה להפוך לעיוות מוסרי-ערכי, כאשר לוט מציע לאנשי המקום את שתי בנותיו בתמורה לאי הסגרת האורחים לידיהם.

ואכן, שתי הכנסות האורחים שונות לא רק בדרכן אלא גם בתמורתן ובתוצאותיהן. הכנסת האורחים של אברהם מסתיימת בבשורות חשובות עבורו ועבור עתיד האומה, ואילו הכנסת האורחים של לוט מסתיימת בבריחה, במוות ובעיוות מוסרי נוסף של הולדת הבנים עמון ומואב משתי בנותיו.

והנה בפרשת חיי שרה אנו נתקלים בהכנסת אורחים נוספת. בדומה לאברהם, רבקה מארחת באמצעות מים שהיא משקה את אורחיה וגמליהם, היא מציעה את ביתה לעבד וגם מקום לגמלים ולרכוש. גם כאן, כמו בשני הסיפורים הקודמים, לא רק מים נמצאים במוקד האירוח אלא קשר בין-אישי אינטימי. באירוחו של אברהם, "שרה שומעת פתח האהל והוא אחריו". בשורת הלידה איננה מאתגרת את התא הזוגי אלא מפרה אותו. במקרה של לוט, הגעת שני האורחים מאתגרת את התא המשפחתי ובמידה רבה מפוררת אותו.

ואצל רבקה? לכאורה מגיע עבד אברהם במטרה לתלוש ילדה מבית אביה ולהביאה לארץ אחרת ככלה לבן אדונו. בהקשרים מסוימים יומרה זו יכולה להיות עילה לפיצוץ ואפילו להכרזת מלחמה. אלא שהקשר המוצע לרבקה נתון לבחירתה, לפחות מבחינת תזמונו, ולדעת הבבלי (קידושין מא) אף מבחינת מהותו. הן בדברי אברהם לעבד והן בדברי משפחת רבקה, קיימת האפשרות המדהימה שרבקה תגיד – "לא". בכך מקבל האירוח גבול מאד ברור, באמצעות זכות שלא עמדה בפני בנות לוט. זכות הסיורב, או לפחות הדחיה של הקשר. דווקא החברה הפטריארכלית של לפני למעלה מ-3,500 שנה, יכולה, בהקשר הזה, ללמדנו דבר אודות הלכות שידוך, בתוך התחום הרחב יותר של אירוח הזר. הזכות של הנערה לסרב

לשידוך שמה גבול לאירווח ושמה אותו בהקשר מוסרי שגם אנו, אלפי שנים מאוחר יותר, יכולים להזדהות עמו ולאמצו. בהקשר זה בולטת גם בקשתם של בני משפחת רבקה "תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך" אשר מונח לבסוף לפתחה של רבקה. חז"ל ראו בבקשה זו לא ניסיון של דחית הקץ אלא אות כבוד לתהליכי ההכנה שנערה צריכה לעבור בטרם תינשא. אנו משתמשים באירועים שונים בברכת משפחת רבקה לפני צאתה: "אחתנו את היי לאלפי רבבה ויירש זרעך את שער אויביו". יציאתה של רבקה מביתה, תחילתה בחסד וסופה באהבה ובנחמה.

אסיים בשירו של לוי קיפניס, אשר הפך בזכות הלחן של ידידיה ארמון לשיר נושא במסיבות גן רבות. השיר נקרא 'אליעזר ורבקה' והוא מתמקד ביפי המפגש בין העבד לנערה. מפגש שאין לו ערך כשלעצמו, שהרי כל כולו משרת מטרה נעלה יותר, של זיווג הנערה לבן האדון. ואולי יש לו מטרה נעלה יותר, שכן הוא מלמדנו הלכות מפגש והכנסת אורחים.

נַעֲרָה טוֹבָה יִפֶּת עֵינַיִם,	אֲנִי רִבְקָה, יֵשׁ בֵּית לָנוּ,	הֵא לָךְ נְזָמִי פֹּז לְאַזְנֶיךָ,
הֵטִי פִּדְךָ, הִשְׁקִינִי מֵיִם.	גַּם תִּבְּרֶנּוּ, גַּם מִסְפּוֹא עֲמִנִי	וְצִמְד צְמִידִים עַל גִּדְּךָ.
שְׁתַּח, אֲדוֹנִי, פְּדֵי לְפָנֶיךָ,	בּוֹא, הַבְּרוּךְ, פְּנוּי בֵּיתֵנוּ,	
אֲחֵר אֶשָּׂאב גַּם לְגַמְלֶיךָ.	תֵּאכַל, תִּשְׁתֶּה - תִּתְּנֶה אוֹרְחֵנוּ!	
מִי אַתָּה? הַגִּידִי נָא, בֵּת חֵל,ל,	חַן חַן וְלָדָה יִפֶּת עֵינַיִם	
הַיֵּשׁ מְקוֹם לָלוֹן בְּלִיל?	אֲשֶׁר הִשְׁקִית אוֹתֵנוּ מֵיִם	

משה (קינלי) טור-פז. נשוי לשלומית ואב לארבעה. חבר כפר עציון. ניהל את בית הספר העל יסודי עק"ד בשדה אליהו. עמד בראש תנועת נאמני תורה ועבודה. לימד בפלך בירושלים ובאוניברסיטה העברית. עד לאחרונה כיהן כראש מנהל חינוך ירושלים וכיום מכהן כמנכ"ל רשת החינוך של תנועת הקיבוץ הדתי. בעל תואר מא בהיסטוריה של עם ישראל וסא"ל במילואים.



דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il